

КРИТИЧЕН АНАЛИЗ НА ОПРЕДЕЛЕНИТЕ В КОДЕКСА ЗА ЗАСТРАХОВАНЕТО ПРАВА И ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА ЗАСТРАХОВАТЕЛНИЯ БРОКЕР

**Ст. пред. д-р Милен Атанасов, m.atanasov@uni-svishtov.bg
Катедра „Социални и правни науки“
Стопанска академия „Д. А. Ценов“**

Резюме: В настоящата разработка са разгледани и систематизирани правата и задълженията на застрахователния брокер (ЗБ), които са залегнати при осъществяваната от него застрахователна и презастрахователна дейност, според българското законодателство. Представен е начинът, по който се определя и договаря възнаграждението на ЗБ и възможността за неговото приспадане от размера на застрахователната премия. Посочени са обстоятелствата, при които ЗБ има правото да получава както застрахователни премии и важни сведения, които са от значение за застрахователния риск, така също и документи по застрахователни претенции.

Подробно са обхванати и анализирани задълженията на ЗБ, свързани с информационната и консултантската му дейност при информирането на потребителите на застрахователни услуги за най-рационалното покритие на различните видове застрахователни продукти, насочвайки индивидуално към конкретно най-подходящите от тях. Представени са и задълженията на ЗБ, отнасящи се до сключването на застрахователни договори, установяване на застрахователното събитие и неговите последици, както и административноправните му задължения.

При проследяването и анализирането на отделните видове права и задължения на ЗБ са направени редица предложения за допълване и усъвършенстване на нормативната уредба, като в множество аспекти е направена сравнителна правна съпоставка между действащия Кодекс за застраховането (КЗ), който е в сила от 01.01.2016 г. и отменения Кодекс от 01.01.2006 г.

Ключови думи: застрахователен брокер; застрахователен договор; застрахователно събитие; договор за застрахователно брокерство; комисиона (провизиона); застрахователна премия; информационна дейност на застрахователния брокер; консултантска дейност на застрахователния брокер

JEL: K19

DOI: <https://doi.org/10.58861/tae.di.2023.4.03>

CRITICAL ANALYSIS OF THE RIGHTS AND OBLIGATIONS OF THE INSURANCE BROKER DEFINED IN THE INSURANCE CODE

Senior Lecturer Milen Atanasov, PhD, m.atanasov@uni-svishtov.bg
Department „Social Sciences and Law“
Tsenov Academy of Economics

Abstract: In the present work, the rights and obligations of the insurance broker (IB), which are covered by the insurance and reinsurance activity carried out by him, are examined and systematized, according to the Bulgarian legislation. The manner in which the remuneration of the IB is determined and negotiated and the possibility of its deduction from the amount of the insurance premium is presented. The circumstances under which IB has the right to receive both insurance premiums and important information relevant to the insurance risk, as well as documents on insurance claims, are specified.

The obligations of the IB related to its information and consulting activities in informing the users of insurance services about the most rational coverage of the various types of insurance products are covered and analyzed in detail, directing individually to the most suitable of them. The obligations of the insurance company are also presented, extending to the conclusion of insurance contracts, establishing the insured event and its consequences, as well as its administrative legal obligations.

In following up and analyzing the individual types of rights and obligations of the IB, a number of proposals have been made to supplement and improve the current regulations.

Keywords: insurance broker; insurance contract; insurance case; insurance brokerage contract; commission; insurance bonus; information activity of the insurance broker; consulting activity of the insurance broker

JEL: K19

DOI: <https://doi.org/10.58861/tae.di.2023.4.03>

КРИТИЧЕН АНАЛИЗ НА ОПРЕДЕЛЕНИТЕ В КОДЕКСА ЗА ЗАСТРАХОВАНЕТО ПРАВА И ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА ЗАСТРАХОВАТЕЛНИЯ БРОКЕР

Въведение

Осъществявайки своята дейност по извършване на застрахователно и презастрахователно посредничество, застрахователният брокер трябва да се ръководи от нормативно добре структурирани и систематизирани права и задължения, които да спомогнат за усъвършенстване и оптимизиране на неговите услуги. Прецизната им правна регламентация следва да бъде в непосредствен синхрон с динамичните и непрекъснато развиващите се социално-икономически процеси в сферата на застраховането и презастраховането. По този начин се осигурява качество и прозрачност при реализирането на застрахователните

правоотношения. Ограничават се вероятностите за настъпване на спорове относно неправомерно превишаване или лимитиране правомощията на отделните правни субекти. В значителна степен се гарантира защитаването на законните права и интереси, не само на застрахователния брокер, но така също на застрахователите и на потребителите на застрахователни услуги.

Обектът на изследването в настоящата статия е дейността на застрахователните брокери, опериращи на българския застрахователен пазар.

Предметът на изследването са правата и задълженията, които те притежават при упражняване на своята професия.

Целта на изследването е да се дадат нови насоки за промяна в нормативната уредба с оглед повишаване на качеството и усъвършенстване на извършваните от застрахователните брокери посреднически услуги.

1. Права на застрахователния брокер.

1.1. Право на възнаграждение.

Правото на възнаграждение е основно право на ЗБ. Възнаграждението му се включва в застрахователната премия и се дължи от застрахователя, освен ако в договора между ЗБ и ползвателите на застрахователни услуги е уговорено друго. Непознаването от много ползватели на застрахователни услуги на това положение, заложено в чл. 301, ал. 3 от КЗ, ги ограничава неоправдано да ползват посредничеството на ЗБ.

В чл. 301, ал. 3 КЗ се предвиди новост (в сравнение с КЗ отм.), според която ако в отношенията между застрахователя и ЗБ е договорено, брокерът може да приспадне размера на дължимото му възнаграждение още преди застрахователната премия да бъде прехвърлена на застрахователя. В тази връзка е и съдебната практика, която предвижда, че възнаграждението на ЗБ се включва в застрахователната премия и се дължи от застрахователя.¹

Тази нова законова възможност е положителна по отношение на ЗБ. По този начин се изключва възможността за извършването на злоупотреби от страна на застрахователя, ако той целенасочено се опита да ощети ЗБ, като не му заплати полагащото му се възнаграждение. Така се избягват започването на излишни съдебни производства от страна на ЗБ. За да е възможно реализирането на уместното законодателно нововъведение, е необходимо ползвателят на застрахователни услуги да не заплаща застрахователната премия директно на застрахователя, а първоначално да я преведе по клиентската сметка на ЗБ. Това е удачно, когато задълженията на ЗБ са ограничени до момента на сключване на застрахователния договор.

Доколкото договорът за застрахователно брокерство (ДЗБ) е вид договор за поръчка, то в тежест на ЗБ възниква задължение за изпълнение на отчетна сделка, включваща предаване на събраните по сключените за доверителя застрахователни договорни суми. В тази връзка, съобразно договора за

¹ Вж. Решение № 384 от 28.06.2021 г. по в.т.д. № 306/2021 г. на Апелативен съд – София.

Вж. Решение № 260008 от 04.01.2021 г. по т. д. № 999 / 2020 г. на Софийски градски съд.

Вж. Решение № 1906 от 23.11.2015 г. по търговско дело № 1689/2014 г. на Софийски градски съд.

Вж. Решение № 10992 от 21.10.2015 г. по адм. д. № 9524/2015 г., IV отд. на ВАС.

Вж. Решение № 166 от 29.01.2016 г. по канд № 3558/2015 г. на Административен съд – Варна.

застрахователно брокерство, ЗБ има право да получи уговореното възнаграждение, ако застрахователните полици и получените премии са отчетени пред застрахователя. По този начин в договора най-често се предвижда ЗБ да може да удържи полагащото му се възнаграждение, когато отчита пред застрахователя събраните суми.² Както се отбеляза, това удържане е допустимо при изрична уговорка в ДЗБ.

В тази връзка вземането на брокерско възнаграждение става изискуемо най-рано след изпълнение на всички задължения, включени в предмета на ДЗБ. Тук се включват задълженията не само след сключване на застрахователния договор, в който момент съобразно размера на премията се определя и размерът на комисионното възнаграждение, но и след изпълнение на задълженията по отчетната сделка, свързани с предаване на събраните суми на застрахователя. Поради това до момента на отчитане на събраните премии чрез превеждането им на доверителя в полза на брокера не съществува изискуемо вземане за възнаграждение. По този начин страните по договора за застрахователно брокерство въвеждат поредност в изпълнението, като едновременното изпълнение е възможно само при реално погасяване на задължението по отчетната сделка.³

При подобно правоотношение прихващане може да се извърши само в момента, в който ЗБ преведе дължимите премии. До този момент ефектът на прихващането – както материално, така и процесуално не може да настъпи, поради неизискуемост на вземането за възнаграждение. Правото на възнаграждение става изискуемо за ЗБ в момента, в който той отчете застрахователните премии, като точно тогава следва да настъпят предпоставките за прихващане. В тази връзка, когато ЗБ е събрал застрахователните премии от застрахованите лица и е в държане на сумите, правно нелогично е да му се признае право на възнаграждение чрез признаване правото му да задържи част от събраните суми, без ЗБ да е изпълнил насрещното си и първо по време задължение за отчетна сделка.⁴

Възнаграждението на ЗБ се нарича комисиона (провизиона) или още „брокеридж“ (Габровски, 2006). Размерът на комисионата е относителен и се определя от разнообразни фактори, като често тя се начислява в процент от бруто или нето върху застрахователните премии. Не са редки случаите, когато комисионата се дължи на ЗБ от страна на ползвателя на застрахователни услуги на основание сключения между тях договор. За предлагането на отделните видове застраховки са предвидени и различни комисиони. Когато обаче ЗБ е посредничил по отношение на сложен и комплексен застрахователен договор, както и когато е осигурил допълнителни изгодни условия за застрахователя, комисионата на ЗБ може да достигне до максималните стойности за конкретния вид застраховка. Застрахователните дружества допълнително влагат субективен елемент, като за един и същи вид застраховки формират разнообразни стойности на комисиони. По този начин чрез динамиката в определянето на комисионите, предназначени за ЗБ, застрахователните дружества могат до известна степен да регулират процесите по приоритетното налагане на определен вид застраховки в практиката, както и да влияят върху конкуренцията на застрахователния пазар

² Пак там.

Вж. Определение № 356 от 16.06.2022 г. по т. д. № 1680 / 2021 г. на Върховен касационен съд, 1-во тър. Отделение.

³ Пак там.

⁴ Пак там.

(Драганов, 2001).

В презастрахователното посредничество възнаграждението на ЗБ също се определя като процент от презастрахователната премия. Размерът му е пряко обвързан, както със спецификата на пазарните условия, така също и с вида на презастрахователното покритие. В тази връзка брокерската комисиона за предоставените от брокера посреднически услуги по пропорционални застрахователни договори е значително по-ниска в сравнение с непропорционалните. Практиката показва, че в преобладаващия брой случаи брокериджът се изплаща изцяло от презастрахователя, особено когато ЗБ му е спестил аквизиционните разноски (Драганов & Андасаров, 2009) по презастрахователните правоотношения (Василев, 2012).

В специализираната литература (Драганов, 2008) се конкретизира, че в сферата на застраховането разноските, които се правят от застрахователите, някои от които са предназначени за посреднически услуги, могат да се групират на:

- аквизиционни – те се използват за придобиване на нова продукция (Драганов & Илиев, 1985). В този вид разноски се включва и т. нар. „аквизиционна комисиона“, която се изплаща от застрахователя на застрахователен посредник за сключени чрез него нови застраховки;
- инкасови – свързани са със събирането на втората и последващите застрахователни вноски;
- административно-стопански – те са управителни и са в сила, докато действа застрахователния договор (Гаврийски, 1967; Драганов, 1983; Ерусалимов, 2012; Илиев, 2011; Йотов, 2000).

Срещат се и по-редки случаи, при които изплащането на комисионата е възможно да бъде поделена между застрахователя и презастрахователя както по равно, така и приоритетно по отношение на един от двамата. Възможно е и брокериджът да бъде обвързан с крайните резултати от презастрахователния договор. За отговорности пък, за които много трудно се намират презастрахователни покрития, се наблюдава обратната практика, брокериджът да бъде изцяло за сметка на седанта (Василев, 2012).

Като независими търговскоправни субекти застрахователните брокери е необходимо самостоятелно да преценяват как да покриват своите разходи при предоставянето на посредническите си услуги. В тази връзка застрахователните дружества, с които те се намират в договорни отношения, не отговарят по никакъв начин как точно следва да бъдат разпределени или обезпечени тези разходи. Това е един от определящите фактори при формиране на брокерската комисиона. По този начин една от причините тя да бъде значително по-висока от комисионата, плащана на застрахователните агенти, е именно „икономисаните“ от застрахователното дружество административно-стопански разноски (Илиев, 2012).

При извършване на посредническата си дейност ЗБ не е длъжен да оповестява размера на изплатената му от застрахователя комисиона, дори застрахованото лице да настоява и да изисква тази информация. Застрахователният брокер не носи отговорност пред ползвателя на застрахователни услуги при отказ да му предостави подобни данни.

1.2. Право да получава застрахователни премии.

От чл. 294, ал. 6, изр. първо КЗ може да се направи извод, че ЗБ има право да

получава от ползвателите на застрахователни услуги дължимите от тях застрахователни премии, само ако застрахователният договор е сключен от ЗБ като пряк представител на застраховател, т.е. от негово име и за негова сметка. Въпреки че чл. 294, ал. 6, изр. първо КЗ се отнася общо за застрахователните посредници, той следва да се прилага преди всичко за ЗА. По изложени в предходната точка на статията съображения, ЗБ не би следвало да действа като пряк представител на застраховател, тъй като тази възможност не е в съответствие с принципното изискване брокерът да отчита и защитава приоритетно интересите на ползвателите на застрахователни услуги, което предполага независимост от застрахователя. На това основание се приема, че ЗБ може да бъде пълномощник на застраховател за извършване на определено правно действие, ако това изрично е предвидено в закона (напр. да приема документи по застрахователни претенции след изрично упълномощаване, съгласно чл. 301, ал. 6 КЗ).

Член 294, ал. 6, изр. първо КЗ съдържа обаче една необорима презумпция, според която получените от ЗБ застрахователни премии (вноски) се смятат и за получени от застрахователя, въпреки че брокерът може да не му ги е прехвърлил или да е изпълнил това свое задължение частично. В такава хипотеза положението на застрахователя се утежнява, тъй като той следва да изпълнява задълженията си по застрахователния договор, без да е получил дължимите му суми. Остава му единствено възможността да търси плащане на премиите от ЗБ, което само до известна степен е обезпечено с гаранциите по чл. 306 КЗ. По тази причина за прилагането на презумпцията би следвало правото на ЗБ да получава премии (вноски) от ползвателите на застрахователни услуги, изрично да е предвидено в ДЗБ.

1.3. Право да получава сведения за съществени обстоятелства от значение за застрахователния риск.

Всъщност чл. 362, ал. 1 КЗ е определил това поведение на ЗБ като задължение за обявяване на съществените обстоятелства, които са му известни и са от значение за риска, наред с другите носители на задължението – застрахователя и неговия пълномощник⁵. За да може обаче ЗБ да изпълни това си задължение, той следва да получи от горепосочените лица необходимите сведения относно съществените за риска обстоятелства. Още повече, че чл. 362, ал. 1 КЗ изисква тези обстоятелства да се обявят точно и изчерпателно.

Разглежданото задължение възниква при поставени от застрахователя въпроси и трябва да се изпълни към момента на сключване на застрахователния договор.

1.4. Право да получава документи по застрахователни претенции.

Както се отбеляза, чл. 301, ал. 6, изр. първо КЗ допуска ЗБ да бъде носител на това право и да го упражни, само ако е упълномощен изрично от застрахователя. На основание това пълномощно ЗБ придобива конкретна пасивна представителна власт – да приема документи по застрахователни претенции. Те се считат за приети, когато са получени от ЗБ, а не от застрахователя, тъй като брокерът е негов пълномощник. Въпреки това, ако ЗБ е упълномощен и от ползвател на застрахователни услуги да представя документи по застрахователна претенция,

⁵ Вж. Решение № 2 от 04.01.2023 г. по т. д. № 8 / 2022 г. на Окръжен съд – Пазарджик.

те се смятат за постъпили при застрахователя, ако са регистрирани в неговото деловодство (срв. чл. 301, ал. 6, изр. второ КЗ).

2. Задължения на застрахователния брокер.

Според КЗ при извършването на застрахователно посредничество, е необходимо ЗБ да осъществява своята дейност в следните конкретни насоки, посочени в чл. 301, ал. 4 КЗ, а именно:

- да извършва пълен анализ на застрахователните рискове, на предложенията за застрахователно или презастрахователно покритие;
- да предоставя консултантски услуги на ползвател на застрахователни услуги;
- да договаря условията или да сключва застрахователни или презастрахователни договори;
- да следи сроковете за подновяване на договорите;
- да съдейства на ползвателя на застрахователни услуги при уреждането на претенциите при настъпване на застрахователно събитие.

Наред с тези задължения⁶, ЗБ може да бъде задължен да регистрира застрахователни претенции и да представя документи по тях. Както се разгледа, за изпълнение на това задължение ЗБ е необходимо да бъде упълномощен.

Основните задължения на ЗБ да прехвърля на застрахователя получените от ползвателите на застрахователни услуги застрахователни премии, както и да прехвърля на тези ползватели преведените от застрахователя застрахователни обезщетения или суми, в значителна степен вече бяха разгледани.

Считам за правилно, че от гледна точка на специфика и своето съдържание задълженията на ЗБ, могат да се обобщят в няколко основни групи.

2.1. Задължения, свързани с информационна дейност.

Тези задължения произтичат от първоначалните контакти на ЗБ със своя клиент – физическо лице (ФЛ) или юридическо лице (ЮЛ). Информационната дейност на ЗБ се състои в информирането за най-рационалното покритие на различните видове застрахователни продукти, предлагани на застрахованите лица. Застрахователният брокер е необходимо да познава особеностите на всяка една застраховка. Например при морското застраховане това са морските пътища, таксата на кораба, клаузите за военен риск, за споразуменията за престой, навлата, съставът на екипажите и др. При карго застраховането трябва да се генерират познания относно спецификата на товара, в кои случаи се наблюдава претоварването на кораба, лагеруването, митническите тарифи, транспортните средства при допълнителни пътувания и др. Застрахователният брокер следва да познава най-благоприятните чуждестранни застрахователни условия, премии, морските и търговските обичаи (Драганов, 2001). В тази връзка брокерът е необходимо да е наясно с различните административни процедури и държавното регулиране на застрахователните процеси в отделните държави. За да може да извършва професионално своята дейност и за да бъде конкурентоспособен, ЗБ трябва да разполага с подробна информация относно финансовото състояние на застрахователните и презастрахователните пазари, на които осъществява посредническата си дейност, както и особеностите при тяхното правно

⁶ Вж. Решение № 50101 от 15.02.2023 г. по т. д. № 1680 / 2021 г. на Върховен касационен съд, 1-во тър. Отделение.

регулиране. Необходимо е ЗБ да бъде осведомен за конюнктурата и тенденциите на тези пазари, както и за настъпващите промени и новостите в методите на застраховане и презастраховане. Той трябва да е запознат с тарифната политика, застрахователно-правните и административните процедури, котировките на различните застрахователни компании и др. (Габровски, 2006).

Наложително е ЗБ да има познания относно застрахователите, когато посредничеството му е ориентирано към запознаването и представянето на застрахователни продукти на различни застрахователни дружества. Застрахователният брокер винаги трябва да е наясно с финансовото състояние на застрахователите и презастрахователите, техните лимити на самозадържане, предлаганите котировки, застрахователните условия и методите им на работа с клиенти. Необходимо е той да притежава знания относно същността и особеностите на застрахователните и презастрахователните договори. Брокерът следва да познава дори и компетентността и метода на работа на самите ръководни органи на застрахователните дружества, с които ще работи (Габровски, 2006).

В тази връзка една от съществените новости в действащия КЗ е в глава тридесет и трета, раздел първи относно информацията, която следва да бъде предоставена на ползвателите на застрахователни услуги при сключването на застрахователния договор. Информацията, която е необходимо да предостави ЗБ относно застрахователя, съвпада с тази, която е длъжен да предостави самият застраховател при пряко договаряне с ползвателите на застрахователни услуги. (срв. чл. 324, ал. 1 и 4 КЗ).

Според чл. 324, ал. 1 КЗ при сключването на застрахователния договор застрахователят е длъжен да предостави актуална информация, че е застраховател, неговото наименование, както и правноорганизационната му форма. Той трябва да посочи държавата-членка, в която се намира седалището му и конкретния адрес на управление или пък съответната държава-членка по седалище на неговия клон и адреса на управление, ако чрез него участва в застрахователното правоотношение. Застрахователят е длъжен да посочи и реда за подаване на жалби както съгласно правилата за уреждане на претенции по чл. 104, ал. 1 КЗ, така също и възможността за подаване на жалби пред Комисията по финансов надзор (КФН) и други държавни органи. Той следва да посочи и формите за извънсъдебно разглеждане на спорове, които са на разположение на ползвателите на застрахователни услуги на територията на Р България. Според чл. 324, ал. 2 КЗ информацията относно седалището и адреса на управление както на застрахователя, така и на неговия клон в съответната държава-членка задължително трябва да се включи в застрахователния договор и във всеки друг документ, изпратен на ползвателя на застрахователни услуги.

Удачно е, след като в КЗ не е упоменато изрично, че единствено ползвателите на застрахователни услуги могат да бъдат адресати на въпросната информация, в чл. 324 КЗ трябва да се добави изискването всички тези важни обстоятелства по отношение на застрахователя (напр. наименованието и правноорганизационната му форма, адреса му на управление и др.), да се предоставят и на всеки ЗБ, извършващ застрахователно или презастрахователно посредничество, преди още той да е сключил договор за застрахователно брокерство със съответния застраховател или презастраховател. Това е от особено важно значение, тъй като ако се окаже, че без да подозира, ЗБ е в договорно отношение с фиктивен застраховател, и след като ЗБ вече си предостави посредническите услуги няма да има кой да му заплати полагащото му се възнаграждение, още повече ако в

договора не бъде предвидена допълнителна клауза, то да се изплати на ЗБ от самия ползвател на застрахователни услуги. В допълнение на това, ако ЗБ преведе заплатените му застрахователни премии по банкова сметка на лице, което не е регистрирано като застраховател, посредникът би могъл да причини загуби на застрахованото лице, които впоследствие ЗБ следва сам да компенсира. Предоставяната информация в чл. 324 КЗ е от особено важно значение за ползвателите на застрахователни услуги, тъй като въз основа на предоставените данни те могат да направят справка и проучване в Търговския регистър към Агенция по вписванията и в КФН, като по този начин придобият реална представа с какъв вид и от какъв мащаб застраховател влизат в правоотношение.

В чл. 329 КЗ се предвижда, че информацията, съдържаща се в чл. 324 КЗ, може да не се предоставя при разпространение на застрахователни продукти за големи застрахователни рискове, при разпространение на презастрахователни продукти, както и при сключването на застрахователни договори, за които застрахователят предоставя предварително покритие по реда на чл. 356 КЗ.

Друго важно нововъведение в действащото законодателство (в сравнение с отмененото), имащо за цел да осигури допълнителна сигурност и осведоменост спрямо ползвателите на застрахователни услуги е заложено в чл. 328 КЗ. Според него застрахователят се задължава да предоставя съществена информация на ползвателите не само преди, но и по време на действието на самия застрахователен договор. Информираността се изразява в оповестяването на промени в общите условия по застрахователния договор, при положение че тези промени могат да бъдат направени еднолично от застрахователя без съгласието на застраховащия. На следващо място ползвателите на застрахователни услуги трябва да бъдат информирани относно всяка промяна, свързана с фирмата на застрахователя, правноорганизационната му форма или адреса на управление, както съответно и с адреса на управление на неговия клон, с който е сключен застрахователния договор.

Считам, че тези обстоятелства са от изключително важно значение за ползвателите на застрахователни услуги. Възможно е по време на действието на застрахователния договор за застрахования да настъпят неблагоприятни юридически факти, предизвикани от действие или бездействие на застрахователя. Същевременно, ако е настъпила промяна в неговата фирма, за която ползвателят на застрахователни услуги не е осведомен, въз основа на това ново обстоятелство за него могат да възникнат значителни трудности при опита му да защити правата си чрез формите за извънсъдебно разрешаване на спорове или посредством предявяване на своите претенции по процесуален ред в съответното инстанционно производство. По същия начин промяна в правноорганизационната форма на застрахователя по време на застрахователния договор отново води до съществени правни последици. Така например, ако застрахователят премине от колективна в еднолична форма на управление на капитала на съответното си търговско дружество, застраховащият няма да е запознат до кой точно колективен или едноличен орган на управление да отправи евентуално своята финансова или от друго естество претенция. Вследствие на което, съдържащото порок писмено волеизявление на застраховащото лице няма да породи каквито и да е правни последици.

В чл. 328, ал. 1, т. 3 КЗ, законодателят изисква по време на действието на застрахователния договор, при положение че възникнат промени, застрахователят да предоставя информация на ползвателите на застрахователни услуги, включваща сведения по чл. 327, ал. 1, т. 4-10 КЗ. Необходимо е да бъдат

посочени промените обстоятелства при начините за изплащането на застрахователните премии; процесите по управление на бонусите; премиите за видовете застрахователни плащания; застрахователните отношения по застраховки, свързани с дялове в инвестиционни фондове. Особено важно значение представлява информирането по отношение на променени обстоятелства, визирани конкретно в т. 10 от чл. 327 КЗ. Тази информация засяга промени в условията, при които е възможно едностранно прекратяване на застрахователния договор.

В ал. 2 и 3 от чл. 328 КЗ са разгледани положенията, свързани с предоставяне от страна на застрахователя на данни за размера на евентуални допълнителни плащания отделно от договорно определените плащания във връзка със застраховка „Живот“. Обхваната е и информацията, която застрахователят предоставя на застраховачия относно застраховки с участие в резултата, засягаща състоянието на вземанията на застрахователя, представляващи участие в резултата.

Водени от съдържанието на чл. 324, ал. 4 КЗ, е необходимо в чл. 328 КЗ да бъде добавена възможността, при която ако застрахователният договор е сключен с помощта на ЗБ, да е възможно самият той да предоставя на ползвателите на застрахователни услуги информацията относно всяко едно променено обстоятелство, описано в чл. 328 КЗ по време на действието на застрахователния договор.

2.2. Задължения, свързани с консултантска дейност.

Предоставяйки посредническите си услуги, ЗБ събира и анализира необходимата информация. Чрез достъпа до нея, той има възможност професионално да отправи своите консултации към ползвателите на застрахователни услуги. Познавайки добре индивидуалните потребности на застрахованите и презастрахованите лица, ЗБ може успешно да ги насочи към най-подходящото за тях застрахователно покритие, предлагано от най-подходящата и изгодна форма за застраховане и презастраховане, със съответните благоприятни за конкретния клиент тарифни ставки, комисиони, метод на работа и други застрахователни условия. Застрахователният брокер следва да осведомява ползвателите на застрахователни услуги по какъв начин ще се извърши ликвидацията на щетите, както и относно всякакви други въпроси, които имат пряка връзка със сключването и поддържането на застрахователните и презастрахователните договори (Драганов, Близнаков & Димитрова, 2001).

Квалификацията на ЗБ и начинът, по който той извършва своята посредническа дейност, му позволяват да събира нужната информация за сравнително кратко време и с цената на по-малко разходи в сравнение със застрахователните или презастрахователните дружества. В съвременните динамични обществени отношения това обстоятелство е от важно значение особено при посредничество по застрахователни правоотношения, при които една от страните се намира в чужбина.

Цялата ангажираност на ЗБ по събирането и предоставянето на необходимата информация на ползвателите на застрахователни услуги, както и всички професионални съвети, които отправя на различните видове застрахователи, преки застрахователи и презастрахователи представлява неговата предварителна или още подготвителна дейност.

2.3. Задължения, свързани със сключването на застрахователни договори.

Тази дейност на ЗБ е основна. Най-общо тя се свежда до оферирането, участието в сключването и поддържането на застрахователни договори. Много от застрахователните дружества дават по-голяма свобода на ЗБ, като им предоставят възможността те да подготвят и изработят застрахователния договор, след което да го предложат за сключване от страните по застрахователното правоотношение. В застрахователната теория и практика се приема, че ЗБ следва да извърши:

- Подготовка на оферта за сключване на застрахователен или презастрахователен договор;
- изготвянето на „слип“ (Драганов & Андасаров, 2009) за пласиране на застраховката (презастраховката);
- намирането на най-изгоден застрахователен пазар и съответен застраховател (презастраховател). В тези случаи често е необходимо да бъдат намерени няколко застрахователи. Съществува и вариант, при който било поради голямата застрахователна стойност или поради твърде специфичния характер на застрахователния риск, местните застрахователни дружества да не могат да поемат частично или изцяло застрахователната отговорност. В тези случаи ЗБ много умело трябва да се ориентира и да насочи прецизно застрахованите лица към компетентните чуждестранни застрахователи и презастрахователи;
- участие в преговорите;
- подготовка и издаване на застрахователна или презастрахователна полица;
- сключване на застрахователния договор;
- поддържане на застрахователните отношения с клиента и застрахователя (Габровски, 2006).

Съществена новост в действащия КЗ, която не беше залегната в старата нормативна уредба по отношение на застрахователните посредници и в частност ЗБ, е глава тридесет и четвърта, озаглавена „Практики при разпространението на застрахователни продукти“.

В нея, в чл. 331 КЗ, както за застрахователите, така и за ЗБ и за застрахователния агент (ЗА) са предвидени необходимите изисквания, които трябва да бъдат спазвани при организиране на тяхната дейност, свързана с предлагането на застраховки по интернет. Застрахователният посредник е длъжен да създаде специална собствена страница в интернет, която да отговаря на определени изисквания. Важно обстоятелство е задължението на видно място в тази страница на български език да бъдат оповестени наименованието, адресът на посредника и правното основание, въз основа на което той извършва посредническа дейност на територията на Р България.

Според мен предоставянето на подобна информация в електронен вид е от особено важно значение за легитимирането на ЗБ като такъв пред ползвателите на застрахователни услуги. Като превантивна мярка за сигурност на фона на все по-вече фалшиви служебни страници в интернет във всеки един отрасъл, данните за адреса на управление и особено правното основание, с което ЗБ доказва, че притежава регистрация като застрахователен посредник, е от съществено значение за подсигуриването и утвърждаването на посредническите услуги в интернет пространството. Въз основа на тези изисквания ЗБ би следвало

да приложи в своята служебна интернет страница номера на решението, с което КФН е издала удостоверение за регистрация на конкретния ЗБ. По този начин всеки ползвател на застрахователни услуги или трето заинтересовано лице въз основа на този индивидуален номер може да направи справка в публичния регистър, воден от КФН за наличието на действителна регистрация на ЗБ.

Наред с личната информация за ЗБ в чл. 331, т. 4 КЗ е предвидено, че всеки ползвател на посреднически услуги свободно може изцяло да се запознае с всички условия по застрахователния договор.

Безпорно сключването на различни видове застраховки чрез услугите на ЗБ по интернет в изключителна степен рационализира договорните правоотношения и улеснява застраховащите лица. В условията на все по-динамични икономически отношения в сферата на застраховането и презастраховането, мобилността, бързото и лесно отправяне на насрещни волеизявления спестява на договарящите страни ценно време и средства. Това обстоятелство в голяма степен важи за застрахователните договори, които се сключват между правни субекти от различни държави-членки.

В тази връзка е и чл. 332 КЗ, който урежда всички начини на сключването на застрахователен договор от разстояние:

- в електронна форма, по чл. 344, ал. 2 КЗ;
- на хартиен носител със саморъчни подписи на страните⁷;
- чрез страница в интернет⁸.

В чл. 332, ал. 2, 3 и 4 КЗ е предвидено, че при сключването на застрахователни договори от разстояние под формата на електронен документ по застраховки „Гражданска отговорност“, застраховка „Злополука“ на пътниците в средствата за обществен превоз и на автомобилистите, както и при сключване на застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите от разстояние чрез страница в интернет, застрахователят или съответно застрахователният посредник са длъжни в срок три работни дни от сключването на застрахователните договори, съответно на застрахователните полици, да изпратят на застрахования същите тези договори и полици, възпроизведени на хартиен носител като препис, подписан саморъчно от застрахователя, или съответно от застрахователния посредник.

Императивното изискване за наличието на преписи на застрахователните договори по конкретните застраховки на хартиен носител е мярка, която неминуемо е на път да отпадне, поради все по-разпространяващата и налагаща се повсеместна дигитализация във всички икономически отрасли.

С цел осигуряване на значително по-голяма сигурност в договорните отношения е възможно създаването на единна база данни, която да поддържа и съхранява всички застрахователни договори, сключени по електронен път. Всеки ползвател на застрахователни услуги може да има код за достъп до електронната система и по този начин да може да следи за всяка необходима информация, свързана със сключването, изменението и прекратяването на застрахователното правоотношение. Въпросната единна база данни би могла да се организира и поддържа от различни институции. За задължителните застраховки титуляри на подобна дигитална система е редно да са държавни структури и институции по подобие на електронния регистър за застраховките "Гражданска отговорност" на

⁷ Вж. Решение № 3829 от 04.11.2017 г. по гр. д. № 8700 / 2017 г. на XXII състав на Районен съд – Пловдив.

⁸ Вж. Определение № 7530 от 15.06.2017 г. по адм. д. № 10887/2016 на Върховния административен съд.

автомобилистите и "Злополука" на пътниците в обществения транспорт. По отношение на всички доброволни застраховки е възможно единната база данни да се поддържа от Асоциацията на българските застрахователи, или пък всяко застрахователно дружество да си създаде своя собствена електронна информационна система.

По този начин се изключва каквото и да е съмнение за разминаване и несъответствие при волеизявленията, направени по електронен път. Намалява се и възможността за злоупотреба при договарянето чрез създаване на фалшиви интернет страници от недобросъвестни трети лица, които впоследствие няма да съвпадат с автентичните подписи на реално съществуващи застрахователи и застрахователни посредници.

Обединяването в обща официална електронна база данни е необходимо да бъде генерализирано по отношение на всички застрахователни рискове, винаги когато те са предмет на застрахователни договори, сключвани електронно. По този начин в рамките на всички застрахователни отрасли се формира чувство на надеждност и доверие в ползвателите на застрахователни услуги.

Когато сключваните застрахователни договори по интернет или по друг електронен път са между правни субекти от различни държави-членки, е редно да се предвиди, че предоставяната информация по чл. 324 - 328, 341 и 342 КЗ във връзка с чл. 330, ал. 1, т. 3 КЗ трябва да се прилага не само за договори или техни преписи на хартиен носител, но и за електронните застрахователни полици, като съответната информация да е на официалния език на тази държава-членка, в която възниква застрахователният риск или на друг език, на който е съгласен ползвателят на застрахователни услуги.

В чл. 333, ал. 1 КЗ са представени особеностите при пакетните продажби. Според този текст, когато застрахователен продукт се предлага с друга услуга или в пакет, разпространителят на застрахователни продукти (съответно в частност ЗБ) е длъжен да уведоми ползвателя на застрахователни услуги дали е възможно закупуването на различните компоненти поотделно. Ако това е възможно, той трябва да направи адекватно описание на различните компоненти на договора или на пакета и да даде информация за цената и разноските във връзка с всеки отделен компонент.

Определено тази услуга на ЗБ е от съществено значение за ползвателите на застрахователни услуги и особено за тези, които извършват търговска дейност. Чрез пакетните застраховки в рамките на едно търговско дружество могат да бъдат застраховани правото на собственост или ограничени вещни права върху движими и недвижими вещи, правата върху ценни книги, права, свързани с обекти на индустриална собственост (марки, полезни модели, ноу-хау и др.), правата върху клона на търговеца и др. В тази връзка в чл. 333, ал. 2 КЗ е предвидено, че когато застрахователният риск по такъв пакетен застрахователен договор е различен от застрахователните рискове, свързани с компонентите поотделно, застрахователният посредник е длъжен да разясни на застраховащото лице по какъв начин именно взаимодействието на тези компоненти се отразява като цяло на застрахователния риск.

2.4. Задължения, свързани с установяване на застрахователното събитие и неговите последици.

В отделна група следва да се обособят задълженията на ЗБ, свързани с установяване на застрахователното събитие и неговите последици (причинените

от него вреди). В застрахователната теория и практика по традиция е прието тази дейност да се определя като ликвидационна. Поради тази причина в следващото изложение използвам словосъчетанието „ликвидационна дейност“ в неговото икономическо (застрахователно) значение, а не в търговскоправния смисъл на думата, т.е. като процедура по довършване дейността на прекратено търговско дружество или кооперация. Най-общо ликвидационната дейност е свързана със застрахователните плащания при настъпване на застрахователно събитие.

Тези правомощия на ЗБ кумулират съвкупността от действия, чрез които следва да се докаже настъпването на това събитие, както и параметрите на вредите, също и какви са стойностите на застрахователната сума и на застрахователното обезщетение, което трябва да се изплати на застрахованото лице (Драганов, 2006).

Този вид дейност при презастрахователния брокер се изразява допълнително и във възможността за своевременно изплащане на застрахователните обезщетения на ползвателите на застрахователни услуги по конкретната застрахователна претенция. За тази цел брокерът може да нареди на банката дължимите суми на застрахователното дружество да бъдат изплатени още преди застрахователните обезщетения да са предоставени от презастрахователя (Габровски, 2006).

Друго проявление на ликвидационната дейност на ЗБ е свързано с разрешаване на възникнали противоречия между страните по застрахователното правоотношение. Застрахователният брокер може да тълкува различни клаузи и условия по застрахователните и презастрахователните договори с цел да се избегнат евентуални недоразумения и да бъдат пределно ясни всички права и задължения на страните по тези договори. По този начин професионалната намеса на ЗБ може да спомогне да бъдат избегнати излишните разноски по съдебни производства пред различните инстанции, които могат да бъдат предотвратени чрез квалифицирания подход и опит на ЗБ.

В икономическата доктрина се посочват няколко основни задължения по ликвидационната дейност на ЗБ:

- да подготви и оформи необходимите документи по установяване на застрахователното събитие;
- да подготви предвидените документи, свързани с изплащането на съответното застрахователно обезщетение;
- по поръчение на клиента да разпредели поетата отговорност по договор за презастраховане или съзастраховане на българския или на международния застрахователен пазар;
- да подготви необходимите документи и да участва в ликвидацията на щетите при реализирането на застрахователния риск;
- да организира работата на аварийния комисар, експерта по оценка на загубите и определяне размера на застрахователното обезщетение (Драганов & Гълъбинов, 2003).

От особено значение е доверителността, отдадеността и честността на ЗБ, осъществявайки посредническата си дейност. Поради тази причина е необходимо подобни морални и професионални аспекти да бъдат прецизно нормативно регламентирани.

В тази връзка в чл. 149, ал. 1 КЗ е предвидено, че застрахователните и презастрахователните посредници са длъжни да пазят в тайна всякаква информация, станала им известна при извършването на посредническата дейност, като не могат да я използват за лично или за чуждо облагодетелстване.

В това отношение новата нормативна уредба прилича на старата, но същевременно се наблюдава и разлика, тъй като в чл. 174 КЗ (отм.) освен застрахователна тайна, ЗБ и ЗА бяха длъжни да пазят и търговска тайна, както и доброто име на застрахователя и презастрахователя.

След като ЗБ трябва да притежава търговско качество с оглед на правноорганизационната му форма, както и въз основа на търговскоправния статут на застрахователните и презастрахователните дружества, по отношение на които ЗБ извършва презастрахователно посредничество, изискването за пазенето на търговска тайна е напълно основателно.

При съпоставка с търговския посредник в чл. 52 от Търговския закон също е предвидено, че посредникът е длъжен да пази търговската тайна и търговския престиж на лицата, които са му възложили извършването на определена работа. Особеното при търговския посредник е, че това негово задължение той изпълнява и при посредничеството за сключване на търговски сделки между лица, които невинаги са регистрирани като търговски субекти.

С оглед на тези обстоятелства е резонно разпоредбата на чл. 149, ал. 2 КЗ да бъде обогатена, като наред със застрахователна тайна⁹ ЗБ да бъде длъжен да пази и търговска тайна, както и доброто име не само на застрахователите и презастрахователите, но така също и на ползвателите на застрахователни услуги без значение дали те притежават търговско качество.

В допълнение, чл. 149, ал. 2 КЗ определя, че изискването за пазене на застрахователна тайна се отнася и за служителите на застрахователните и презастрахователните посредници. Това означава, че задължението е по отношение на членовете на управителни и контролни органи на ЗБ – ЮЛ, както и спрямо всички други лица, намиращи се в трудови правоотношения със ЗБ. Всички тези субекти не би трябвало да могат да разгласяват, освен ако не са оправомощени за това, факти и обстоятелства, засягащи застрахователните правоотношения, по които ЗБ посредничи, станали им достояние при изпълнение на служебните и професионалните си задължения. Допълнително те следва и да нямат право да използват научената информация за облагодетелстване на себе си или на други трети лица.

В чл. 149, ал. 3 КЗ е предвидено, че всички ФЛ, които са част от управителни и контролни органи на застрахователни и презастрахователни посредници – ЮЛ, е необходимо да подпишат декларация за опазване на застрахователна тайна.

Съвсем уместно е подобна декларация да бъде предвидена и по отношение на други служители на ЗБ, посочени в чл. 303, ал. 1 КЗ, които са непосредствено заети с извършването на застрахователно или презастрахователно посредничество.

Логично е изискването за пазене на застрахователна и търговска тайна от лицата, участващи в структурата на ЗБ, който е ЮЛ, да следва да бъде обвързано предварително още с необходимите допълнителни документи, които се прилагат към искането за вписване на ЗБ в регистъра към КФН. В тази връзка е напълно удачно в чл. 307, ал. 1, т. 2 КЗ към данните за лицата по чл. 303, ал. 1 - 3, ако ЗБ е ЮЛ, както и към документите, удостоверяващи спазването на изискванията в чл. 303, ал. 1 и 2, ако ЗБ е ФЛ – едноличен търговец, да се добави и изискването за наличната подписана декларация от заявителя за спазване на застрахователна и

⁹ Вж. Решение № 256 от 04.05.2023 г. по в. гр. д. № 1122 / 2022 г. на Окръжен съд – Благоевград.
Вж. Решение № 354 от 30.10.2023 г. по адм. д. № 317 / 2023 г. на V състав на Административен съд – Сливен.

търговска тайна, както и доброто име на застрахователите и презастрахователите и на ползвателите на застрахователни услуги.

2.5. Административноправни задължения на застрахователния брокер.

Във връзка с дейността на застрахователните посредници в действащия КЗ са включени нови нормативни разпоредби, уреждащи редица административноправни задължения на ЗБ.

В чл. 311, ал. 3, т. 1 и 2 КЗ е предвидено и изискването към ЗБ да прави шестмесечни и годишни справки и отчети пред КФН.

В съдебната практика се приема, че неспазването на чл. 311, ал. 3 и по-конкретно, когато не бъде съобразен срокът за подаването на справка и отчета за дейността на ЗБ по точка 2, това обстоятелство е основание на КФН да състави акт за установяване на административно нарушение (АУАН), въз основа на който да се издаде наказателно постановление за налагане на имуществена санкция на провинилия се ЗБ.¹⁰

Ново допълнение в тази насока, за разлика от предишната нормативна уредба, е включено в чл. 311, ал. 3, т. 3 КЗ. Съгласно този текст ЗБ е длъжен да представя годишен финансов отчет в срок до 31 март на годината, следваща годината, за която се отнася отчетът и в случаите, когато ЗБ гарантира изпълнението на задължението за прехвърляне на застрахователни премии, съответно на застрахователни плащания със собствен капитал.

При действието на КЗ (отм.) в съдебната практика се приема, че КФН може да наложи административно наказание на ЗБ и тогава, когато годишният финансов отчет според чл. 311, ал. 3, т. 3 КЗ е направен от лице, което не фигурира като служител на брокера, въпреки че е спазен законоустановеният срок за представянето на отчета.¹¹

Чрез изискването на чл. 311, ал. 3 КЗ се въвежда контрол и отчетност вече не само на клиентската сметка на ЗБ, но и на паричните средства в личните му банкови сметки, когато той е избрал чрез тях да гарантира изпълнението на задълженията си по застрахователното правоотношение. Ползвателите на застрахователни услуги и застрахователите в значително по-голяма степен могат да бъдат уверени в посредническите услуги и на такива застрахователни брокери, които не разполагат със специална клиентска сметка. Създава се убеждението, че винаги се гарантира поддържането на достатъчен финансов резерв, притежаван от ЗБ, с който той е в състояние да осигури прехвърлянето на всички застрахователни премии и застрахователни обезщетения по предназначение.

В чл. 311 КЗ е добавена нова ал. 4. В нея се предвижда, че годишните и 6-месечните справки и отчети се представят във формата на електронен документ, подписан с квалифициран електронен подпис, по образец, утвърден със заповед на заместник-председателя.

Това изискване до голяма степен рационализира дейността на ЗБ. По този начин се позволява да се спазва по-прецизно срокът за изготвянето и изпращането за изискваните справки и отчети, особено когато ЗБ или негови представители извършват посредническа дейност извън територията на Р България.

Нововъведение в действащия КЗ, което благоприятства ограничаването на

¹⁰ Вж. Решение № 5613 от 24.08.2015 г. по адм. д. № 1352/2015 г. на Административен съд - София-град.

¹¹ Вж. Решение № 1251 от 23.10.2014 г. по нахд № 2046/2014 г. на Районен съд – Плевен.

порочни практики спрямо застрахователите, е също чл. 337 КЗ, съдържанието на който е ориентирано изцяло към отчетността и контрола на застрахователния посредник. За разлика от чл. 176 КЗ (отм.), в който дейностите по отчетност и контрол бяха насочени единствено по отношение на ЗА, сега те съвсем резонно засягат и посредническите услуги на ЗБ.

В чл. 337, ал. 2 КЗ е регламентирано, че застрахователен посредник, съответно посредникът, предлагащ застрахователни продукти като допълнителна дейност, който е получил плащане на премия или вноса по застраховка, независимо от това дали е сключена с негово посредничество или не, е длъжен да уведоми застрахователя в същия ден за получената сума относно нейното основание и размер, както и да я преведе в полза на застрахователя в срок до един месец след получаване на плащането. За задължителните застраховки по чл. 461, т. 1 и 2 КЗ този срок е до пет работни дни от получаване на плащането.

По този начин се създава модел на работа, при който прозрачността в посредническите отношения, както и контролираното движение на паричните средства по отделните банкови сметки допринасят допълнително за степента на сигурност в застрахователното посредничество.

Допълнителна форма на сигурност в отношенията между застрахователя, ЗБ и ползвателя на застрахователни услуги в КЗ е и чл. 338 КЗ, където в ал. 1 е посочено, че плащане от застраховател към ползвател на застрахователни услуги чрез застрахователен посредник или посредник, предлагащ застрахователни продукти като допълнителна дейност или чрез друго лице, се допуска само въз основа на изрично писмено пълномощно с нотариална заверка на подписите за съответната застрахователна претенция или плащане, в което се съдържа изявление, че ползвателят на застрахователни услуги е уведомен, че има право да получи плащането лично.¹²

При наличието на пълномощно с подписите на застрахования и на застрахователя много по-трудно може да се допусне злоупотреба при получаването на съответното плащане от страна на ползвателя на застрахователни услуги. Намалява се възможността изплатената парична сума да бъде усвоена неправомерно от ЗБ по време на посредничество му за извършване на паричната престация, вследствие на което да се налага застрахователят да изплаща наново застрахователното обезщетение на застрахованото лице. За това подпомага и съдържанието на чл. 338, ал. 3 КЗ, според което, когато застрахователят извърши плащане чрез застрахователен посредник или друго лице, е длъжен веднага да уведоми за това изрично и писмено застрахованото лице, като посочи и размера на съответното плащане. Освен това нотариално завереното пълномощно улеснява в значителна степен доказването на всяка съдебно предявена претенция именно за наличието на такова плащане.

В чл. 338, ал. 2 КЗ е посочено, че когато застрахователен посредник е получил плащане от застрахователя по реда на ал. 1 от същия член, посредникът е длъжен в срок до пет работни дни да прехвърли получената сума по банкова сметка на ползвателя на застрахователни услуги, освен ако застрахователният посредник и ползвателят писмено са договорили друго.

В действащия КЗ е предвидена разпоредба (липсваща в отм. КЗ), която в голяма степен защитава и ползвателите на застрахователни услуги. В чл. 336, ал. 1 КЗ е посочено, че когато застраховател или застрахователен посредник

¹² Вж. Решение № 27 от 24.01.2023 г. по т. д. № 1202 / 2020 г. на Окръжен съд - Стара Загора.
Вж. Решение № 117 от 10.11.2023 г. по т. д. № 5 / 2023 г. на Софийски окръжен съд.

получава плащане в брой по застрахователна премия или вноска, той е длъжен да издаде на ползвателя на застрахователни услуги документ, удостоверяващ получаването на плащането. Този документ трябва да отговаря на изискванията на Закона за счетоводството, освен в случаите на плащане на цялата премия или на първата вноска по нея, получаването на които е удостоверено в самия застрахователен договор.

Чрез изискването за издаване на такъв документ застрахованото лице е винаги наясно докъде е стигнала заплатената от него застрахователна премия или вноска. Няма да е неизвестно дали паричната сума е получена от ЗБ или вече е преведена по банковата сметка на застрахователя. С цел чл. 336 КЗ да е по-прецизен, тази нормативна разпоредба може да бъде обогатена като се предвиди точно определен срок, в рамките на който ЗБ или застрахователят са длъжни да издадат въпросния документ. Началото на този срок следва да започне да тече от момента, в който ползвателят на застрахователни услуги преведе застрахователната премия или застрахователната вноска по клиентската сметка на ЗБ или директно по сметката на застрахователя, ако тази възможност е предвидена в застрахователния договор. Неспазването на императивно заложения срок може да бъде подплатено с предвидена административноправна санкция за ЗБ, наложена му от КФН. Няма пречка допълнително в договора по възлагане, както и в застрахователния договор, да бъде предвидено заплащане на обезщетение от ЗБ, съответно и от застрахователя, когато те не спазят срока за изпращане на документа, полагащ се на ползвателя на застрахователни услуги, вследствие на което спрямо застрахованото лице са настъпили неблагоприятни последици.

По отношение именно на застрахователната премия, заплащана от ползвателя на застрахователни услуги и получаването на тези парични средства от застрахователя или ЗБ, действащият КЗ е предвидил нормативна разпоредба, която според мен усложнява и намалява нивото на сигурност в тези финансови отношения.

В чл. 335 КЗ е заложено, че лица, които не са вписани в регистъра по чл. 30, ал. 1, т. 9 или 12 от Закона за комисията за финансов надзор, именно надзор като застрахователи, застрахователни посредници или посредници, предлагащи застрахователни продукти като допълнителна дейност, не могат да приемат плащания на застрахователна премия, освен ако имат лиценз за извършване на платежни услуги.

От съдържанието на правната норма не става ясно от кой орган се издава този лиценз. Съобразно чл. 12, ал. 1 от Закона за платежни услуги и платежни системи (ЗПУПС) това трябва да бъде Българска народна банка (БНБ). Според нормативната уредба лица, които желаят да получат лиценз за извършване на платежни услуги, трябва задължително да притежават търговскоправно качество и по-конкретно да са регистрирани или да са в процес на учредяване като ООД или АД – чл. 10, ал. 4, т. 1 ЗПУПС (Тянкова, 2014, 2016). След издаването на лиценз за извършване на дейност като платежна институция, същата подлежи на вписване в публичен регистър, воден от БНБ, съобразно чл. 19 ЗПУПС.

В чл. 335 КЗ не е изяснено по какъв начин такова трето лице, притежаващо лиценз за извършване на платежни услуги, може да се включи в застрахователното правоотношение. Възниква въпросът дали е необходимо застрахователят или ЗБ например да сключват допълнителен договор с третото лице. Необходимо е още в самия договор по възлагане за извършване на посредническа дейност да бъде предвидено участието на такава платежна

институция, тъй като за подобна промяна е важно както знанието, така и съгласието на самия ползвател на застрахователни услуги. На следващо място не се пояснява след като платежната институция приеме от застрахованото лице застрахователната премия или вноска, необходимо ли е тази институция да предостави паричните средства първо на ЗБ или ги превежда директно по банкова сметка на застрахователя, като по този начин при платежните правоотношения се прескача изцяло фигурата на ЗБ. Ако застрахователната премия не бъде първоначално преведена по клиентската сметка на ЗБ, той няма да може да се възползва от предвидената в чл. 301, ал. 3 КЗ възможност да си приспадне размера на дължимото му възнаграждение от самата премия, в случай че тази опция е предварително договорена между застрахователя и ЗБ.

От особено значение е в толкова важна и съществена част от застрахователния договор, каквато е заплащането на застрахователната премия или вноска, да не се позволява на допълнителни междинни звена да посредничат в тези парични отношения. За извършване на дейността си платежната институция очаква да получи възнаграждение, което определено е допълнително финансово утежняване. Нормативно не е уточнено кой трябва да заплати това възнаграждение и дали то не се изчислява като процент от самата застрахователна премия или вноска.

Съществува и опасността, когато евентуално срещу такова търговско дружество, притежаващо лиценз за извършване на платежни услуги, започне производство по неговата ликвидация, кой измежду застрахователя, ЗБ или ползвателя на застрахователни услуги следва да покрие загубите по преведените на платежната институция застрахователни премии по застрахователното правоотношение.

Поради тези причини напълно необходимо е да бъде предвидено нормативно, че единствено ЗБ и ЗА са правните субекти, които да могат да извършват посредничество при заплащането на застрахователни премии и вноски от ползвателите на застрахователни услуги, както и при заплащането на застрахователно обезщетение от застрахователя.

В тази връзка и в чл. 338, ал. 1 КЗ, според който плащането от застраховател към ползвател на застрахователни услуги чрез застрахователен посредник, посредник, предлагащ застрахователни продукти като допълнителна дейност или друго лице, въз основата на нотариално заверено пълномощно, не става ясно какво може да е това друго лице. От съществено значение е в чл. 338 да бъде пояснено дали това друго лице не е именно търговско дружество, притежаващо лиценз за извършване на платежни услуги и което е вписано в публичния регистър към БНБ.

Заклучение

Чрез своята многоспектърна дейност, ролята на застрахователния брокер за развитието и функционирането на застрахователния и презастрахователния пазар е определяща. Неговите посреднически услуги допринасят за значително по-голямата гъвкавост и експедитивност на пласмента в полза на застрахователните и презастрахователните дружества. От съществено значение за гарантиране на високия му професионализъм е необходимо неговите права и задължения да са винаги добре регламентирани и структурирани. Тяхната нормативна уредба следва да бъде непрекъснато усъвършенствана и обогатявана, за да отговаря в пълна степен на особеностите, характерните черти и темповете на развитие на

разнообразните национални, регионални и международни застрахователни пазари.

Използвани източници

- Василев, В. (2012). Въведение в презастраховането. В. Търново, с. 116.
Габровски, Р. (2006). Основи на презастраховането. Свищов
Гаврийски, В. (1967). Организация и планиране на застраховането. Свищов, с. 315
Драганов, Хр. (1983). Анализ на стопанската дейност на застрахователната организация. Свищов, с. 118
Драганов, Хр. (2001). Застраховане. Организация и управление. ФорКом, С., с. 98.
Драганов Хр. (2006). Застраховане. Стопанство, С., с. 246.
Драганов, Хр. (2008). Застраховане. Тракия-М, София, 365-371.
Драганов, Хр., Андасаров, П. (2009). Кратка застрахователна енциклопедия. Застраховател прес. София, с. 20.
Драганов, Хр., Близнаков, Й., Димитрова, Г. (2001). Застрахователен пазар. Тракия-М, С., с. 202.
Драганов, Хр., Гълъбинов, Р. (2003). Наръчник на застрахователния посредник. Тракия-М, С., 189-190.
Драганов, Хр., Илиев, Б. (1985). Анализ на стопанската дейност на застрахователната организация. Свищов, с. 324.
Ерусалимов, Р. (2012). Актюерска техника в застраховането. Свищов, с. 67.
Илиев, Б. (2011). Застраховане. Фабер, В. Търново, с.170
Йотов, Й. Актюерство. (2000). Свищов, 2000, с. 64;
Тянкова, Я. (2014). Особенности в оздравителните мерки, приложими към застрахователните дружества. *Научен алманах на Варненския свободен университет Черноризец храбър, Серия Юридически науки и обществена сигурност.* – Варна, 184-187.
Тянкова, Я. (2016). Промени в новия Кодекс за застраховане относно производството по несъстоятелност. *De Jure.* - Велико Търново, 2 (13), с. 121.

Използвана нормативна уредба:

- Кодекс за застраховането – в сила от 01.01.2016 г.
Кодекс за застраховането – от 01.01.2006 г., отм. ДВ. бр.102 от 29 Декември 2015г.

Използвана съдебна практика:

- Решение № 2 от 04.01.2023 г. по т. д. № 8 / 2022 г. на Окръжен съд – Пазарджик.
Решение № 27 от 24.01.2023 г. по т. д. № 1202 / 2020 г. на Окръжен съд - Стара Загора.
Решение № 50101 от 15.02.2023 г. по т. д. № 1680 / 2021 г. на Върховен касационен съд, 1-во тър. Отделение.
Решение № 256 от 04.05.2023 г. по в. гр. д. № 1122 / 2022 г. на Окръжен съд – Благоевград.
Решение № 354 от 30.10.2023 г. по адм. д. № 317 / 2023 г. на V състав на Административен съд – Сливен.

Решение № 117 от 10.11.2023 г. по т. д. № 5 / 2023 г. на Софийски окръжен съд.

Определение № 356 от 16.06.2022 г. по т. д. № 1680 / 2021 г. на Върховен касационен съд, 1-во тър. Отделение.

Решение № 384 от 28.06.2021 г. по в.т.д. № 306/2021 г. на Апелативен съд – София.

Решение № 260008 от 04.01.2021 г. по т. д. № 999 / 2020 г. на Софийски градски съд.

Определение № 7530 от 15.06.2017 г. по адм. д. № 10887/2016 на Върховния административен съд.

Решение № 3829 от 04.11.2017 г. по гр. д. № 8700 / 2017 г. на XXII състав на Районен съд – Пловдив.

Решение № 166 от 29.01.2016 г. по канд № 3558/2015 г. На Административен съд – Варна.

Решение № 5613 от 24.08.2015 г. по адм. д. № 1352/2015 г. на Административен съд - София-град.

Решение № 10992 от 21.10.2015 г. по адм. д. № 9524/2015 г., IV отд. на ВАС.

Решение № 1906 от 23.11.2015 г. по търговско дело № 1689/2014 г. на Софийски градски съд.

Решение № 1251 от 23.10.2014 г. по нахд № 2046/2014 г. на Районен съд – Плевен.

